

Egri Nyerges-hegy keleti oldalának kaptárköve természeti emlék – összefoglaló adatok

A tervezési terület azonosító adatai

Megye: Heves megye

Település: Eger

Eger 0453/81 helyrajzi számú ingatlanból 1167,771 m², azaz 0,117 ha a

753702,813	285538,500
753660,875	285509,281
753646,750	285527,531
753688,688	285556,469

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

0483/101 d helyrajzi számú ingatlanból 728,183 m², azaz 0,073 ha a

753702,813	285538,500
753710,813	285528,344
753670,375	285497,031
753660,875	285509,281

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

0453/104 a helyrajzi számú ingatlanból 701,657 m², azaz 0,07 ha a

753688,688	285556,469
753646,750	285527,531
753638,250	285538,500
753680,250	285567,219

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület.

A terület védettségi kategóriája: **helyi jelentőségű védett természeti terület, természeti emlék**

Védett terület neve: **Mészhegy – Nyerges-tető,
Egri Nyerges-hegy keleti oldalának kaptárköve természeti emlék**

Törzskönyvi száma: **9/45/TT/95**

Védetté nyilvánító jogszabály: **196./1978. (XII. 5.) VB. határozat, Eger Megyei Jogú Város Önkormányzatának 13/1995. (V. 24.) rendelete**

Természetvédelmi kezelésért felelős szerv: **Bükk Nemzeti Park Igazgatóság**

A működési területe szerint érintett nemzetipark-igazgatóság: **Bükk Nemzeti Park Igazgatóság**

Tervezési területen illetékes természetvédelmi hatóság: **Észak-magyarországi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség**

Tervezési területtel átfedő, európai közösségi jelentőségű, vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó terület megnevezése és sorszáma: **nem része Natura 2000 területnek**

A tervezési terület természetvédelmi rendeltetése

A földtudományi (geológiai és geomorfológiai), valamint kultúrtörténeti (régészeti) értéket hordozó kaptárkő fennmaradásának biztosítása.

A kaptárkő környezetében található védett növény- és állatfajok, életközösségek megőrzése, életfeltételeik zavartalanságának és fennmaradásának biztosítása.

A kultúrtörténeti és természeti értékek feltárását, megismerését, megőrzését szolgáló kutatási tevékenységek feltételeinek biztosítása.

A terület ismeretterjesztési, oktatási és környezeti nevelési célokat szolgáló bemutatása, a szemléletformálást, a környezettudatos magatartást szolgáló oktatási, nevelési, bemutatási feltételek fejlesztése.

1.3. Ingatlan-nyilvántartási adatok

Település neve	Hrsz/alrészlet	Kiterjedés (ha)	Művelési ág	Tulajdonos, tulajdonosi csoport	Vagyonkezelő
Eger	0453/ 101 d*	0,1315	szőlő	Magyar Állam	Egererdő Zrt.
	0453/104 a *	5,3662	erdő	magán	magántulajdonos
	0453/81 *	0,3835	erdő	magán	magántulajdonos

* - a terület által csak részben érintett ingatlanok

Élettelen természeti értékek

A Nyerges-hegy keleti oldalán egy kúp formájú szikla emelkedik, oldalán 7 fülkével, belsejében sziklahelyiséggel.

Biológiai jellemzők

A terület állatföldrajzi szempontból az *Ősmátra (Matricum)* faunakörzetbe, a *Börzsöny-Mátra-Bükk vonulat (Eumatricum)* faunajárásba tartozik. Növényföldrajzi besorolása szerint a *Pannoniai Flóratartomány (Pannonicum) Északi-középhegység (Matricum)* flóravidékének *Borsodi (Borsodense)* flórajárásához tartozik, de déli fekvéséből adódóan átmeneti területnek minősül az Alföld felé (*Eupannonicum*).

Védett növény előfordulásáról a területen nincs tudomásunk. A völgyoldal teljes egészében az akác (*Robinia pseudo-acacia*) dominál, a völgyben aranyvessző (*Solidago sp.*) és nagy csalán (*Urtica dioica*) nő. A tervezési terület legmagasabb tengerszint feletti pontján fiatal rezgő nyár (*Populus tremula*) állomány található. Védett állatok közül leggyakrabban a nappali pávaszemet (*Inachis io*), a zöld gyíkot (*Lacerta viridis*), a szécinkét (*Parus major*) és a csuszkát (*Sitta europaea*) láthatjuk.

Táj- és kultúrtörténeti adottságok

A fülkés sziklákat a szomolyai lakosok nevezték kaptárköveknek, Eger környékén vakablakos köveknek, másutt köpüsköveknek, Ördögtoronynak, Nagybábaszéknek, Nyergesnek, Hegyeskőnek, Kecsekőnek, Ablakoskőnek, Királyszékének, Kősárcánynak mondják azokat. Legismertebbé és legelterjedtebbé a kaptárkő elnevezés vált. Ezen a néven említik tanulmányaikban a kaptárkövek rejtélyének megoldásán fáradozó kutatók is: 1865-ben Kubinyi Ferenc, 1885-ben és 1891-ben Bartalos Gyula, 1939-ben Klein Gáspár, a 60-as években Saád Andor, a 70-es évektől pedig Mihály Péter.

A Királyszéke sziklát kettészelő Kutyaszorítóban lévő egyik fülke hátlapjába kettős halmon álló kettős kereszt van bevésve. Keletkezési ideje ismeretlen, minden bizonnyal a fülkefaragás időszakát követően keletkezett. Bartalos Gyula leírásaiban már szerepel, tehát a befaragás ideje száz évnél többre tehető.

Legtöbb vitát a sziklaalakzatok oldalába vájt fülkék eredete, készítésük oka váltott ki. Az átlagosan 60 cm magas, 30 cm széles és 25-30 cm mély fülkék peremén - az épségben lévőknel még jól láthatóan - bemélyedő keret fut körbe, széleiken néhol lyukak is kivehetők. Ezek a nyomok arra utalnak, hogy a fülkéket lefedték, a fedlapot a lyukakba vert ékekkel rögzítették. A keretnyommal rendelkező fülkék elég rendszertelenül vannak elhelyezve a sziklafalakon, a nyílások rendkívüli formagazdagsága pedig megkövetelte, hogy mindegyikhez egyedi méretű és alakú fedelet készítsenek. A kaptárfülkék rendeltetésével kapcsolatban számos feltevés, elmélet született. E téma első alapos kutatója az egri történész-régész pap, Bartalos Gyula szerint a kaptárkövek síremlékek voltak, s a fülkébe az elhunytak hamvait rejtő urnákat helyezték. A kőfülkék kifaragását eleinte a hun-magyarokhoz, később a keltákhoz illetve a szkítákhoz kötötte. Klein Gáspár borsod megyei főlevéltáros a vakablakoknak bálványtartó, áldozat- bemutató rendeltetést valószínűsített, s azokat honfoglalás-kori emlékeknek tartotta. Már Bartalos megemlítette – hangot adva kételyeinek – a ma leginkább ismert és elfogadott véleményt, miszerint a fülkékben hajdan méhészkedtek: "A köznép, mely a pillanat hatása alatt okoskodik, a fülkékről kaptárköveknek mondja e sziklákat, szerinte ezek a régi ember méhese lettek volna, mintha kőben és árnyékos oldalon laknék a méh." – írta 1891-ben az *Archaeologiai Értesítő* lapjain. A sziklaméhészeti rendeltetés legmeghatározóbb képviselője Saád Andor miskolci orvos volt, aki Korek József régésszel az 1960-as évek elején ásatásokat végzett Szomolyán az V. sziklavonulat kőfülkéjében. A régészeti feltárások során előkerült, 11-14. századból származó leletek azonban egyik feltevés igazolására sem szolgáltatottak bizonyítékot.

Ennek ellenére mégis az a nézet vált elfogadottá és a közvélemény számára ismertté, hogy a kaptárkövek fülkéi a középkori erdei sziklaméhészet emlékei s a méhészetnek ezt a formáját vagy a honfoglaláskor magyarsághoz csatlakozott kabarok vagy egy Balkán-félszigetről idemenekült kicsiny népcsoport (agriánok) honosították meg. A kaptárkövek fülkéinek méhészkedésre történő felhasználásával kapcsolatban felmerül azonban néhány kétség! Elgondolkodtató a fülkék égtájak szerinti változatos elhelyezkedése éppúgy, mint a talajszinthez közeli vagy éppen megközelíthetetlen helyre, sötét, hűvös sziklahasadékokba, vízmosások falába faragott fülkék jelenléte. De a keskeny és sekély, sőt előrebukó fülkék esetében is kizárható a méhtartás. A 11. századtól írásos adatok tanúskodnak a méhészet meglétéről, oklevelekben olvashatunk erdei méhészekről, méh vadászokról, de a sziklaméhészetről hallgatnak a források. A szájhagyományok pedig megoszlanak a kultikus és a gazdasági rendeltetés közt.

A tervezési terület sziklás, kopáros terület, aminek környezetében erdőgazdálkodási terület található. A környéken elég sok kőzetbe faragott szőlőkunyhó található, a hajdan virágzó szőlő- és kertkultúrára emlékeztetve.

A Nyerges-tető – Mész-hegy nagy része jelenleg degradált kultúrterület – ugyanis a hajdani kerteket, szőlőket és gyümölcsösöket (bennük a híres, direkt termő, rövidszárú szomolyai cseresznyefákkal) a második világháború után államosították, majd ún. tartalékföldre nyilvánították. Ezt követően fél évszázadig csak helyenként művelték a területet, ami elvadult, elakácosodott. Csupán egy évtizede kezdődött meg az itteni szőlő- és kertkultúra rehabilitációja.

Gazdálkodási jellemzők

A kaptárköveket magába foglaló területen és környezetében jelenleg erdőgazdálkodás folyik.